

EGY KÖLTŐ FEHÉRVÁRRÓL

Beszélgetés Németh J. Attilával

– *Ha nem is tartozol a legtermékenyebb költők közé, azért most már elmondhatjuk, hogy neved van az irodalmi életben. Először arra kérlek, hogy beszélj a kezdetekről, mindenekelőtt Veszprém megyei kötődéseidről!*

– Pápán születtem, de az akkor még Veszprém megyéhez tartozó Bakonyszentlászlón nőttem fel. Ötszáz méterre laktunk az ősfenyves szegélyétől, a pincénk teraszáról jobbra látszott a Kőrös hegy, balra pedig a kinyíló Kisalföldön a pannonhalmi apátság impozáns épülete. Ennél is meghatározóbbak voltak a veszprémi diákévek a Lovassy László Gimnáziumban. Egész ifjúságom a Bakony és a Balaton vonzásában zajlódott.

– *S ebben a múltban igazából mi irányított a költészet felé? Netán családi indítékok?*

– A mai tizenéveseknek ez már szinte semmit nem mond, de sváb kulák családból származom, a nagyszüleim anyai ágon egymás között még németül beszéltek, s apai ágon is van egy ilyen vonal. A felmenőim gazdálkodtak, de pap és tanár is volt közöttük, szüleim a helyi erdészetben dolgoztak. Mániám volt az olvasás, szinte fizikai gyönyörűséget okozott. Hatéves koromra már olvastam, az Óriáskígyók földjén című útleírás volt az első áldozat. Negyedik végére kivégeztem a gyerekkönyvtárat, nyolcadik elejére pedig a felnőttet is. Itt egy picit csaltam, Gizike néninek azt hazudtam, hogy anyám nem ér rá a családi gazdaság miatt, így a korhatáros könyveket az ő nevére kölcsönöztem. Papíron ő a legolvasottabb növényápoló a faluban, de úgy tudom, nem bánja. A költészetrel komolyabban a gimnáziumban kezdtem foglalkozni, elképesztően jó osztályba kerültem, a mai napig kétnapos érettségi találkozónk vannak, amelyekre igyekeznek eljönni mindenki, akár a világ túlsó feléről is. Kiválóak voltak a tanáraink, ám legjobban egymást inspiráltuk. Osztálytársam volt Turai Tamás (irodalmi szerkesztő, dramaturg) és Kurdi Imre (költő, műfordító, egyetemi oktató). Így, hárman képviseltük Veszprém megyét a diákírók sárvári találkozóján, s kapcsolódtunk be a Mezey Katalin irányította erzsébetvárosi műhelymunkába, aminek később a Vérképlet című antológia lett az első gyümölcse. Ennek a körnek tagja volt még Kemény István, Kun Árpád, Vörös István, Tóth Krisztina, hogy csak a legismertebbeket említsem...

– *Emlékszel-e arra a pillanatra, amikor első versedet írtad?*

– Igen. Hatodikban éppen a Kőműves Kelement vettük, valamilyen fogalmazást kellett írni ennek kapcsán, s én hirtelen ötlettől indítva Kőműves Kelemenné asszonytársai címmel elkövettem egy verset. Mint évekkel később rájöttem, páros rímű tizenkettesekben. Az asszonyáldozat utóhatásairól szólt, valahol még megvan a relikviám között. Pechemre vagy szerencsémre a Hebling Tercsi, aki lecke-felelős volt, kiszúrta, és a padból majd kiesve befújta a magyartanárnak. Szaktárgyi dicséret és faliújság lett belőle.

– *Kiket tartasz mestereidnek?*

– Kukorelly Endre és Parti Nagy Lajos nyomdokain indultam el – egyetemi éveim alatt utóbbihoz sűrűn bejártam a Jelenkor szerkesztőségébe is –, ám viszonylag hamar ráébredtem az álnaiv attitűd, az alulpoetizált beszédmód, vagy épp a végletekig vitt – sokszor öncélú – játékosság korlátaira, és a magam módján megpróbáltam lázadni ez ellen. Szabadgyalog című 1995-ben megjelent első kötetemet teljesen áthatja ez a kettősség: a mindennapi közhelyek imitációja, a kifordítom-befordítom játékosság, s mellette a lehető legkötöttebb formák,

a metonímikus, intenzív versbeszéd. Mára az utóbbi az igazán jellemző, bár nem tudtam és nem is akartam teljesen megszabadulni az előzőtől sem. Az én lírai világom egén azonban vitathatatlanul József Attila az isten. Az ő számára természetes szájartás volt a költészet, úgy írt verset, ahogyan más lenyomja a kilincset. Szólnom kell Péntek Imréről is, akihez csaknem két évtizedes barátság fűz magánemberként is. Verslemezt hallgatva jöttem rá, hogy jó néhány sorát – szerénytelenül szólva – írhattam volna én is, annyira azonosulni tudtam vele. Emberi és költői hatása alól hál' isten nem tudtam – bár soha nem is akartam – kivonni magam.

– *Az ügyvédi pálya jelent-e irodalmi élményforrást?*

– Igazából nem. Az egy külön világ, és szerencsére azt is a sajátomnak érzem. Ad ugyanakkor egy olyan rendszerszerű, racionális szemléletet, kíméletlen logikát és emberismeretet, ami megakadályozza, hogy tíz centivel a föld felett járjak, befordult bölcsészekkel karonfogva. A legérdekesebb eseteimet – mint például a Cosma-ügy – mindazonáltal szeretném egyszer papírra vetni, de az nem szépirodalom lesz.

– *Lírádra jellemző a játékosság, a nyelvi formák szabad kezelése, az irónia, a groteszk. Mennyire tudatos ez az út?*

– Teljesen, amennyiben abból a felismerésből fakad, hogy a költészet is a személyiség egyik megnyilvánulási formája. Én a magánéletben is amolyan laza, vicces, szarkasztikus, és olykor fárasztó pali vagyok. Ugyanakkor végletesen maximalista, aki valamit vagy csinál, vagy nem csinál. Elitista, aki a profizmust mindennél többre tartja. Ám ebben is ellentmondásos, hiszen azért nem veszem túl komolyan magam. Tudom, hogy a költészet csupán a lélek és az intellektus fényűzése, csak néha több, de az előbbi is éppen elég.

– *Jó ideje Fehérváron élsz és dolgozol. Mit jelent számodra az itteni közeg?*

– Épületekhez, helyekhez nem kötődöm, emberekhez és hangulatokhoz annál inkább. Fehérvár szinte a teljes felnőtt életemet jelenti, de a szó hallatán nem az országalma képe ugrik be, hanem a romkert suta harmonikása, ahogy kacska ujjakkal nyomogatja a billentyűket, vagy egy régi beszélgetés a Zöld Szalonban. Ez a belső Fehérvár jórészt olyan, amilyenné én alakítom, amilyenként megélem. Szeretem.

– *Legutóbb a 63 című antológiában szerepeltél László Zsolttal és Heiter Tamással együtt. Mi köt össze benneteket?*

– Egy évben születünk, barátok vagyunk, Fehérváron, illetve a közelében élünk, és mindhárman írunk. Szerintem íróként nem hatottunk egymásra, vagy ha igen, úgy előttem rejtetten. De ez nem is fontos. Talán az lehet érdekes, hogy egykorúak, egy helyről, egy műhelyből hányféleképpen látják és élik meg ugyanazt a szűkebb és tágabb világot.

– *Első, hajdani önálló kötetedet hosszabb szünet követte a Filep Sándorral megalkotott „négykezesig”. (A Tempevölgy könyvek sorozatban jelent meg. – A szerk.) Úgy tudom viszont, hogy kész egy új köteted...*

– Igen. Az alkotókedvem váltakozó intenzitással buzog, hosszabb-rövidebb időre el is szokott apadni. Ez a töltekezés ideje. A nyár elejére azonban összeállt egy vaskosabb kötet az elmúlt években írt és túlnyomórészt folyóiratokban már publikált verseimből. Kicsit talán túl is hordtam... Húséges típus vagyok, a tervek szerint ezt a könyvemet is Filep Sándor barátom fogja illusztrálni.